31.

31

ARCHIATRO COELESTI

AUSPICE ET DUCE!

DISPUTATIO

De

FISTULA GENÆ TERMINATA AD DENTEM CARIOSUM,

Quam

In celeberrima Treboccorum Univerſitate

Sub Præſidio

VIRI

Nobiliſſimi, Experientiſſimi & Excellentiſſimi

DN. MARCI MAPPI,

Philoſophiæ & Medicinæ Doctoris & Profeſſoris Publici celeberrimi, Facultatis Medicæ p. t. Decani Spectabilis, Domini Patroni, Promotoris & Hoſpitis ſui omni obſervantiæ & honoris cultu proſequendi

Solenni eruditorum cenſuræ

ſubmittit

JOHANNES CASPARUS Witzel/

Mœno-Francofurt. Autor.

Ad diem Decembr. Horis locoq; ſolitis.

ARGENTORATI,

Literis JOH. FRIDERICI SPOOR.

ANNO M DC LXXV.

VIRO

Nobiliſſimo & Experientiſſimo

DOMINO

JOHANNI LUDO-VICO Witzel/

Medicinæ Doctori & Phyſico Reipubl. Francofurtenſis ordinario,

PARENTI OPTIMO,

Hoc ſuum in Academia Argentoratenſi ſtudiorum ſpecimen

Gratitudinis & debitæ obſervantiæ E.

Sacrum eſſe voluit

Filius omni loco & tempore obſtrictiſſimus

Johannes Caſparus Witzel/
Mœno-francof. Autor.

IN NOMINE SACRO SANCTÆ TRINITATIS!

DISPUTATIONIS
Proœmium.

APud Ægyptios L.B. more receptum fuiſſe, ut in ipſorum conviviis, mortis ſimulacrum circumferretur, & convivæ admonerentur, ut, inter edendum & bibendum, illud quoque intuerentur, ex Trimalcionis convivio, apud Petronium, ſicut à Lipſio c. 19. Saturn. ſerm. refertur, apparet. Potantibus enim & accuratiſſimas lautitias mirantibus, larvam argenteam attulit ſervus, ſic aptam, vt articuli ejus vertebræque in omnem partem flecterentur: Hanc quum ſuper menſam ſemel iterumque abjeciſſet, & catenatio mobilis aliquot figuras exprimeret, Trimalcio adjecit

Heu! heu! nos miſeros, quam totus homuncio nil eſt!
Sic erimus cuncti, poſtquam nos auferet Orcus!
Ergo vivamus, dum licet eſtq́ bene.

Inſtitutum hoc nihil aliud fuiſſe, quam admonitionem fragilitatis & lubricæ conditionis humanæ, mortisque certiſſimæ, ſatis ſuperque apparet; ut conferre huic Ægyptiorum ritui, aliarum Gentium inſtituta, in eundem finem collimantia, eruditis pridem curæ cordique fuerit. Omnium fuit intentio certiores reddere miſeros mortales, quod, ut Poeta loquitur

Nemo tam divos habuit faventes,
Craſtinum ut posſit ſibi polliceri.

Nos laudamus inſtitutum, & tanto magis, quia major mortalium pars, vana adulatione, quam diu poteſt, ſibi perſuadet, longè adhuc abeſſe mortem. Qui autem in foro verſamur Medico, non ſupra notatis larvis, aut mortis imaginibus, nec magis artibus novis, aut eloquentiæ Doctorum quotidianas noſtras de miſeria humana, vitæ fragilitate, mortisque certitudine; debemus meditationes; ſed ipſa, quæ mortalium corpora infeſtant, mala, & ad mortem ducunt, nobis, dum artem diſcimus, cognoſcenda, dum eandem exercemus, debellanda, majorem cogitationum noſtrarum ſibi vendicant

partem

partem: Nam ea illorum eſt multitudo, ut Maronis lib. 6. Æneid. formulâ, dixerim,

Non mihi ſi linguæ centum ſint, oraq; centum,
Ferrea vox, morborum omnes comprendere formas,
Omnia cauſarum percurrere nomina poſſem,

Ego, dum omnium modò Ideas, quaſi familiares mihi reddere allaboro, non quidem inter atrociſſimos vitæ humanæ hoſtes (quales ſunt Apoplexia, Tetanus, Hydrops, Peſtis, Morbi maligni) ſed tamen inter tædia vitæ & periculum minantia mala referendum affectum, modò ruminor, Fiſtulam genæ, terminatam ad dentem carioſum. De hac enim diligentior hactenus mea fuit meditatio, dum fiſtuloſum ex abſceſſu in gena ulcus, quotidianum mihi peperit faſtidium, ut Doctorum de curatione illius colligerem ſententias; tanto magis autem, quia, divinâ favente gratiâ, meliorem ſecutus, ad cicatricem illud perduxi: Spero nemini mirum videri poſſe, quod, cum modò ſtudiorum Medicorum ſpecimen edere conſtituerim, de hoc, præ cæteris, affectu, verba facere voluerim. Quodſi autem Amicus Lector non omnia acu tacta deprehendat,

cordatus cogitabit illud Senecæ, quod magnarum rerum etiamſi ſucceſſus non fuerit, ipſe conatus ſit honeſtus.

CAPUT PRIMUM.
Definitionem Nominalem exponit.

PRimum & neceſſarium maximè, benè definiendi, feliciter diſputandi & accuratè res quaslibet cognoſcendi principium, vocum eſſe explicationem, quâ neglectâ diſſertationes noſtræ nec de re ipſa, nec ad rem, ſed ad nomina inania, nuda, turpiter inſtituuntur, eleganter ſummus Philoſophorum. Dictator *Ariſtotel. lib. 8. top. cap. 2.* nos docet. De Fiſtula igitur genæ terminata ad dentem, verba facturus, methodum Philoſophi, Clariſſimorumque Medicorum ſequar, explicaturus primò nomen; Deinde naturam & eſſentiam per definitionem, Tum ſubjectum & cauſas: denique differentias & ſigna, quibus expoſitis, ultimò curationem per diætam, pharmaciam & chirurgiam breviter ſubjungam. Quod Derivationem nominis *Fiſtulæ* concernit, deducunt illud nonnulli à fundendo alii à ferendo; alii Græcum eſſe putant, creduntque deduci à verbo *φυσάω*, hoc eſt, inflo vel inſpiro; quæ derivatio tamen fiſtulis quibusdam, inſtrumentis ſcilicet Muſicis, melius applicari poſſet. Obtinuit autem nomen morbus, *Paræo lib. XII. c. 21.* docente, ab arundinearum fiſtularum ſimilitudine; quibus ſimiliter cava exiſtit: Vel, ut *Victor Trincavell. lib. 3. de comp. Med. cap. 13.* inquit, Nomen Fiſtula ſortita eſt à ſua figura; imitatur enim fiſtulam, quod Muſicum inſtrumentum eſt, oblongum, auguſtum & excavatum. Synonymiam quod attinet, vocantur fiſtulæ ſeu Syrynges, etiam Foramina Divi Quirini; unde *Foreſt. lib. 7. obſ. Chirurg.* Hinc ego (inquit) à vulgaribus fiſtulas ad divos relatas eſſe puto, quod eorum ope indigeant; quare idiotæ tum vulgares, Foramina Divi Quirini fiſtulas vocant &c. Homonymiam quoque evolvere, ſubtilis *Scaliger* monet, qui ambiguitatem vocabuli, omnis erroris affinem vocat. Eſt autem Fiſtulæ vocabulum

valdè

valdè ambiguum: dicitur enim Primò Fiſtula, uti *Pomponius* ait, canalis, per quem aqua educitur. Hinc *Cicero pro Rabir.* Etſi C. Marius, quod fiſtulas, quibus aqua ſuppeditabatur Jovis Optimi Maximi templis ac ſedibus, præcidi imperarat &c. Quibus non ſolum in figura, ulcus quod notamus, aſſimilatur, ſed etiam in officio ſeu munere. Velut enim fiſtulæ ſive arundinaceæ ſive æneæ, in fontes ſupernè deſcendentes, aquas emittunt; ita ulcus fiſtularum ſuperfluitates in ſeipſum defluentes, acervariq; intus ſolitas, ſæpè numero foras eructat. Secundò, inſtrumentum aliquod muſicum, uti ex *Virgil. Eclog. 2.* patet, quando canit.

Eſt mihi diſparibus ſeptem compacta cicutis
Fiſtula.

Tertiò, vocant Fiſtulam in homine, per quam ſpiratur, & cibus dejicitur, Spiritalem ſcilicet & Cibalem; per illam ſpiritus meat; per hanc cibus potusque deſcendit. Spiritalem Celſus aſperam arteriam vocat; Græci nominant τραχεῖαν: Cibalis Gula vocatur, ςόμαχος Plinio. Quartò, dicitur Fiſtula, inſtrumentum aliquod Chirurgicum, undiq; perforatum, quod in œſophagum immittitur, ad extrahenda oſſicula, aut quicquid ſimile fuerit: cujus figuram & deſcriptionem vide apud *Guilhelmum, Fabric. Hildan. obſ. Chirurg. cent. 1.* Quintò, omne ulcus inveteratum quod quadraginta dies exceſſit. Et denique ſextò, Fiſtula dicitur, ſinus qui obcalluit, ulcus cavum, anguſtum & calloſum, circa quod ſolum verſari, miſſis aliis, mecum hactenus conſtitui. *Genæ* autem quas partes notent, ſatis expreſſiſſe videtur *C. Plinius. hiſtor. nat. l. XI. c. 37.* Infra oculos, inquit, malæ, quas Priſci Genas vocabant, pudoris ſunt ſedes, ubi maxime oſtenditur rubor &c. An dicatur à gignendo gena, quod inde incipiat gigni barba, dijudicent Grammatici: Tolerabiles ſaltem nobis videntur conjecturæ, tum eorum, qui malam dici volunt, à rotunda figura mali; tum illorum, qui à colore nominationem deducunt; quia modò ſuave rubet, ut adoleſcentibus & ſanis, (unde roſeæ vocantur apud Virgil. XII. Æneid. *Et roſeas laniata genas,*) modò ſaturatè rubet; ſicut diſcrimina iſta in pomorum generibus variis, obſervantur. De *Dentium* deniq; nomine, quia in aliquem ho-

rum

rum fiſtula noſtræ conſiderationis deſinit, ſaltem hoc adjiciendum eſſe, puto, quod dicantur Dentes Græc. ἐδόντες, quaſi edentes; quoniam mandunt, extenuant molliuntque cibos. Tota autem, quâ deſignamus noſtrum affectum, formula authoritate non deſtituitur. Habemus enim præeuntem Chirurgum doctiſſimum Dn. *Marcum Aurelium Severinum*, qui, quales deſignamus fiſtulas, vocat Fiſtulas ad dentem proximum. *vid. l. de Efficac. Medicina part. II. c.* 130. *& Pyrotech. Chirurg. l.* 2. *part.* 1. *c.* 115.

CAPUT II.

Definitionem Realem exhibet.

PRopoſitâ igitur nominis notatione, rectâ nunc ad ipſius Fiſtulæ, cujus ſpeciem tractamus naturam & eſſentiam, per definitionem accedo. Cum verò à variis variè definiatur, nonnullorum definitiones hic apponam. *Gal.* eam *lib. de tumor. p. n. c.* 5. deſcribit, quod ſi anguſtus oblongusque ſinus; adeò ut Fiſtulæ eſſentia non in callo conſiſtat, prout plurimi volunt, ſed in eo, quod anguſtus oblongusq; ſinus ſit, curationem difficillimè recipiens, cum coerceatur aliquando, ſed rurſus ob ſuperfluorum humorum influxum, abſcedat. Ex quibus Galeni verbis, non ſolum nonnulli demonſtrare volunt, quod callus in definitione fiſtulæ neceſſariò non includatur, & quod de eſſentia fiſtulæ non ſit. ſed & clarius ex illis *lib.* 2. *ad Glaucon. c.* 8. Vidiſti verò & ipſo (ſcilicet medicamento fulvo) ſanatas fiſtulas aliquando, in quibus anguſto longoque exiſtente foramine, cum nondum intus callum haberent, ſed ſordiciem ſolùm; immiſi primùm lixivium, deinde tamdiu intus permanere permiſi, donec ſperavi totam ſordiciem penitus excidiſſe &c. ubi expreſſe ulcus fiſtulam vocat, quod nondum callum habet. Verum enim verò, tametſi Galenus in locis jam jam citatis mentionē non fecerit calli, & idcirco definitionē iſtam, authores, qui callū in fiſtula ſupponunt, rejiciant, nihilominus tamen, quia alibi expreſſe callum ſupponit Galenus poterunt loca iſta & diſſentientes authores facili negotio conciliari; ſi dixerimus, illum forſan intellexiſſe callum durum effatuque dignum, & ut Avicenna inquit Oſtracoſum. qui

in

in principio non ſtatim adeſt, ſed temporis progreſſu demum fit: Nam utitur aliquando ejuſmodi loquendi modo *Galen.* v. g. quando *lib. de offic. med.* Eryſipelas cum tumore non ſemper eſſe pronunciavit, hoc eſt, ut nos intelligimus, perſpicuo & evidenti, quanquam tumorem eſſe, & in tumorum catalogo ipſum eryſipelas perpetuò numerandum, pro compertiſſimo habere. Quinimò definitionum Medicarum author, verſus finem libri, fiſtulam ſic ſimpliciter definit, Fiſtula tubulus eſt calloſus, anguſtus & oblongus, interdum etiam obliquus, os habens cui cicatrix obduci nequit, per quod humor certis temporibus excernitur. *Et lib. IX. de ſimpl. Med. facult. c. 5.* de terra Samia: Ac mihi videtur, quod ſicut in fiſtulis ſæpè conſpeximus, non in aliis partibus duntaxat, ſed in ipſo etiam ano, ut citra collyrii immiſſionem, quod ſordem & callum auferret &c. Ut ita non benè faciant, qui calloſitatem de eſſentia fiſtulæ non eſſe, ex Galen. probare ſtudent. *Celſus lib. 5. c. 28.* dicit Fiſtulam eſſe ulcus altum, anguſtum & calloſum. Sed cum ulcus poſitum ſit loco generis, putat *Franc. Peccettius*, valdè remotum eſſe, & melius dici, quod ſit ſinus altus, anguſtus & calloſus. Idem *Peccettius lib. 3. c. 12.* ſcribit, ulcus fiſtuloſum ſemper cum duritie & calloſitate eſſe conjunctum, & ſolùm differre ab ulcere ſinuoſo duritie & calloſitate: ſinuoſum autem ſive cavernoſum ulcus vocat illud, cujus orificium eſt anguſtum & profunditas altior, ſenſum effugiens, multosque anfractus & vias hinc inde diſcurrentes, citra duritiem & calloſitatem, habens: Ex qua definitione patet, malè facere eos, qui cum vident ulcus anguſtum & profundum, fiſtulam illud vocant: hi enim non diſtinguunt ulcus cavernoſum, ab ulcere fiſtuloſo; quod tamen ab eo diſtinguitur callo: quamvis promiſcua turba, uti *Foreſt. lib. 7. obſ. chirurg.* inquit, ejuſmodi ulcera cuniculoſa Fiſtulas nominet. Doctiſſimo *Paræo lib. 12. c. 21.* fiſtula ulcus eſt ſinuoſum, altum, anguſtum, calloſum & non raro imperceptibile; quam definitionem plurimi amplectuntur *Joh. Vigierius lib. 3. c. 20.* tres ponit conditiones, ut ulcus aliquod ſit fiſtula; primò ut cavitas ulceris ſit profunda, 2. ut ſit anguſta, imò reverâ aliquando ita anguſta, ut non poſſit etiam ſpecillum immitti;

quod *Scultetus Armament. Chirurg. obſerv.XI.* ſe obſervaſſe teſtatur. 3. Ut adſit calloſitas externa & interna. Cæterùm quoniam præcipua controverſia, in definitione, de calloſitate exiſtit, quid illa ſit & unde proveniat, paucis explicabimus. Eſt autem Callus, docente *Paulo lib.6. c.75.* continua quædam caro, albida, madoris expers, atque etiam doloris, neque venâ neque nervo ad ipſam pertinente. Etſi autem ulcera omnia, vel ratione malè affecti corporis, vitioſisque humoribus referti, vel ex imperitia Medici, vel ex pertinacia & inobedientia ægrotantis, poſſint fieri calloſa, hoc tamen vitium fiſtulis magis familiare eſt, præſertim verò labris earum externis. Quomodo indurentur fiſtulæ, callique fiant, infra in capite cauſarum videre eſt. Eſt ergò, abſque omni dubio, morbus hic compoſitus, utpote in quo omne morborum genus comprehenditur, videlicet intemperies, præſertim verò, magnaque ex parte, calida: Nam ferè quæ circa fiſtulam ſunt, inquit Celſus, habent aliquid inflammationis, quæ teſte, *Gal. lib. de diff. morb. c. 12.* omnia morborum genera continet. Præter intemperiem verò, ſolutionem continui adeſſe, per ſe notum eſt, ac malam denique compoſitionem: Tumor enim præter naturam adeſt, ideoque in magnitudine morbus etiam adeſt, partim quidem adaucta, ubi tumor ineſt, partim verò diminuta, ubi ſcilicet alicujus particulæ eroſio facta eſt: Quæ omnia, ſicut in cæteris partibus variis, ita & in ſpecie, in Gena obſervantur, & ſpeciali ſubjecto facilè applicantur; ut de ſpecialiori definitione, quam, quæ priorem ſubjecto noſtro applicat, non ſimus ſolliciti: Sicut hoc in foro Medico receptum, v. g. quando Inflammationes tumoresve alii in variis partibus conſiderantur, Ita *Fiſtula in Gena terminata ad dentem carioſum, eſt ulcus ſinuoſum, altum, anguſtum & calloſum, per maxillam ad dentem pertingens carioſum.*

CAPUT III.
Subjectum proponit.

FAcilius, *Cornel. Celſo* monente, in morbi notitiam & curationem perveniemus, ſi prius ſedem, & quæ circa illam obſer-

vanda

vanda veniunt, oſtenderimus. *Subjectum igitur denominationis* conſtituimus Genam, in qua conſpicuus eſt fiſtuloſus ſinus. Eſt autem Gena, pars faciei utrinque à naſo ſub oculorum minoribus angulis protuberans. *Adæquatum autem ſubjectum* cuniculi, non eſt Gena ſola, ſed & membrana inveſtiens ſuperiorem maxillam, & Gingivæ: Quod tacitè innuimus, quando vocamus Fiſtulam in Gena, terminatam ad dentem. Membrana inveſtiens ſuperiorem maxillam, eſt tunica craſſa à craſſa Meninge oriunda, quæ totum os intrinſecus cingit. Ipſa autem maxilla ſuperior, eſt ea faciei pars oſſea & immobilis, quæ inferiorem oculorum ſedem & latera, naſi partem oſſeam, malas & palatum, ſuperiorumque dentium ordinem conſtituit. Eſtque os compoſitum & conflatum quaſi ex pluribus, junctis per eam *συναρθρώσεως* ſpeciem, quæ Harmonia vocatur, & eſt Articulatio per ſimplicem lineam, ſed non ſemper rectam. Numerum oſſium quod attinet, iſte ab artis noſtræ proceribus valdè controvertitur: aliqui enim plura, aliqui pauciora ſtatuunt: *Veſalius, Baubinus & Veslingius* duodecim volunt. *Laurentius, Bartholinus, Rolfincius* plurimique, undecim; in utraq; ſcilicet parte quinque & unicum ſine pari. *Columbus* tredecim enumeraſſe dicitur, Fallopius quatuordecim: ut ita etiamnum verum ſit (verba ſunt *Gal. lib. de oſsibus. c. 4.*) de numero oſſium maxillæ ſuperioris magnam eſſe diſſenſionem, quam non facilè tollere quiſpiam poterit. Interim, ſi ea ſententia, quam plurimi viri docti amplectuntur, ſecundum Ariſtotelem non facilè eſt rejicienda; vel, ſi denominatio fieri debet à majori, iis potius ſubſcribere debemus, qui undecim oſſa tantum ſtatuunt, in utroque ſcilicet latere quinque, & unum impar: Quorum primum Zygomaticum dictum, majorem oſſis Zygomatis partem conſtituit, quamvis etiam partem orbitæ, nec non minorem oculi canthum. Secundum efficit canthum majorem, ubi foramen eſt in nares pervium, cui adſtat caruncula, & dicitur hoc os à Veſalio lachrymale, & ab aliis unguis, ob figuram. Eſt inſtar papyri tenue, & inſtar vitri frangibile, quod in paucis craniis illæſum conſervari poteſt & raro in calvariis è terra effoſſis reperitur, uti *Rolfinc. in diſſert. Anatom. lib. 2. c. 25.* teſtatur. Hîc ab-

ſceſſus fiunt, quos Ægylopas vocant, qui ſi imperitè tractentur, ad os penetrant, unde fiſtulæ lachrymales. Tertium maximum eſt, unde conſtituuntur palati maxima regio & orbita inferior magna, dentes continens, à nonnullis maxillare dictum: in quo notanda. 1. Eminentia rotunda, in ſpeciem orbis globata, quæ κύκλ☉ προσώπȣ globus & orbis faciei ſeu malum dicitur. 2. foramen occultum, quod pro ramo tertiæ conjugationis ſub orbita tranſit. 3. Quod habeat ſinus amplos & ſedecim alveolos. Quartum juxta palati extremum eſt ſitum, ubi narium foramina ad fauces tendunt. Separantur ab oſſe maximo, futurâ transverſâ; à ſphenoide, eâ lineâ, quæ inter extremos dentes & apophyſin pterygoidem fertur; à ſe invicem futurâ palati mediâ. Quintum eſt os naſi, tenue, ſolidum, durum & quadrangulare. His addunt undecimum, ſupra medium intimumque palatum, cujus forma aratri vomerem imitatur, nariumque imam partem ſepti more diſcludit. Hæc de maxilla ſuperiore. Gingivæ, quæ ad ſubjectum fiſtulæ noſtræ pertinent, ſunt carnes illæ ſui generis, totum dentium ordinem obſepientes, eosque oppletis illorum intervallis firmantes. Sunt autem dentes oſſa omnium duriſſima, intus aliquantulum cava, nervis, venulis arteriolisque prædita, per gomphoſin articulata, mandendis præparandisque cibis primò à natura inſtituta *Laurent. lib. 2. c. 20.* Plura qui de illis deſiderat, videat diſputationes Melchioris Sebizii p. m. Viri, quem vel nominaſſe, honoris eſt.

CAPUV IV.

Cauſas inveſtigat.

AD cauſarum inveſtigationem & enodationem ut me accingam, ordinis ratio poſtulat: Cum enim, ſicut nullius rei accurata cognitio perfectaque ſine harum notitia haberi poſſit, & ita conſequenter neque præſervatio neque curatio legitima inſtitui; propterea earum ſeriem, quantum ingenii vires permittunt, evolvam, obſequens monito Dogmaticorum Medicorum, qui annotante *Celſ. in præfat. lib. 1. de re Medica,* non credunt eum ſcire poſſe, quomodo morbos curare conveniat, qui

unde

unde hi ſint, ignoret. Oriuntur autem Fiſtulæ, ut plurimum, atque ita etiam fiſtula Genæ terminata ad dentem, ex abſceſſibus, ſecundum omnes etiam Doctores; ſicut mea quoque ſupra notata & feliciter curata, ortum duxit. Eſt autem Abſceſſus ſeu Apoſtema hic, ut in foro Medico receptum eſt, puris ſeu purulentæ materiæ, in partis alicujus cavitate, collectio. Abſceſſus ſi vel ob corporis impuritatem & humorum pravorum copiam, vel Medici negligentiam vel imperitiam, nimis diu partibus inhæreant, aut non benè curentur, facili negotio in fiſtulam degenerant, pure cuniculos agente. *Guido de Cauliaco tract.4.c.5.* de fiſtula teſtatur, quod plerumque cavernoſa ulcera illam præcedant, à quibus & ipſa fiſtula oriatur, ob continuum humorum defluxum, locum ipſum corrumpentem: Unde patet, cauſas fiſtularum omnes illas eſſe poſſe, quæ ſinum quoque efficere poſſunt; Redditur autem ulcus ſinuoſum, à ſanie ſive à pure quod acrem erodendique facultatem habet. Poteſt autem tale pus ob multas cauſas gigni; vel ab aliquo apoſtemate ſive abſceſſu prorogato & tardius diſſecto, pure diutius moram in illo agente, vel ab aliqua ulceri ſuperveniente inflammatione; vel in profundis vel contuſis vulneribus malè à Medicis curatis, & non rectè ab iiſdem expurgatis; quando ſcilicet quid extraneum vel præter naturam in ulcere continetur, ut inſtrumenti ferientis fruſtulum, vel indumenti, vel quando filamenta, vel penicilli ſive turundæ, ob Medici negligentiam intra ulcus fuerint derelicti: ex quibus omnibus etiam ſanatio ulceris retardari poteſt. *Hipp. lib. de fiſtulis* dicit, illas fieri ex contuſionibus; fieri quoque ex tuberculis, remigatione ac equitatione, quum in natibus congregatus fuerit ſanguis propè ſedem: Sed patet Coum præprimis notaſſe fiſtulam ani; ſiquidem aliarum partium, non facilè fiunt à contuſionibus, remigatione ac equitatione. Hoc verum, ſinus interdum fieri ob magnas contuſiones, uti nonnulli juniores dixêre: neque id ſecundum *Victor. Trincavell. lib.3. de compoſ. Med.* ineptè; Nam cum neceſſarium ſit, ut monuit Hippocrates, omne contuſum tandem putreſcere, putrefactum ſuppurari & in pus converti; in magnis contuſionibus, (ſicuti factis globulis ejectis vi bellicorum tormento-

rum, ſclopetorum,) facilè poſſunt fieri ſinus. Antecedens fiſtularum ut & omnium ulcerum cauſa eſt cacochymia, ſeu ſuccorum vitium, cum ſcilicet qualitate peccant humores. Generatur autem ejuſmodi ſuccorum pravitas, aut ex depravata victus ratione, aut ex totius corporis, vel alicujus partis, aut hepatis aut lienis vitio; uti plerisque in locis Galenus nobis teſtatum reliquit. Ex dictis liquet, quæ cauſa cuniculos in partibus agat & fiſtulas excitet: Supereſt ut exponamus, quid eaſdem reddat calloſas. Redduntur autem tales, ut verbis Domini *Hieron Fabricii ab Aquapendente, oper. Chirurg. part. 2. l. 3. cap. 9.* utar, propter influxum & infractum materiæ craſſæ, quæ in poroſitatibus ipſius partis & imbibita, & cujus partes tenuiores reſiccatæ ſunt & reſolutæ, à calore tum nativo, tum extraneo. Cum autem, ut inferius in differentiis dicemus, fiſtulæ potiſſimum circa orificium externum ſint calloſæ (quales certè ſunt majori ex parte, quæ in genis contingere ſolent) quæri poſſet quæ hujus rei ſit ratio? Reſpondemus autem, cum modo allegato Domino Aquapendente. Gignitur callus potiſſimum in orificio fiſtulæ externo, id eſt, in ipſa cute, idque potius quam in carne: quia primo, facilius indureſcit cutis, quæ denſa eſt, quam caro quæ mollis; deinde quia natura perpetuo protrudit excrementa ad cutim. Cum autem inveteratæ ſunt fiſtulæ, in carne etiam ſubjecta callus contrahitur, & per totum ipſius fiſtulæ ductum.

CAPUT V.
Differentias conſiderat.

PErpetuæ veritatis eſt vulgatum illud: Qui benè diſtinguit benè ſolvit, & benè docet; quo & ego invitatus, ſpecies fiſtularum (quas ſive differentias, ſive cum Celſo genera appelles, idem eſt) proponam. Sunt autem fiſtularum differentiæ plurimæ: Quatuor enim genera *Celſus lib. 5. cap. 28.* ipſe tetigit; quorum primum ex magnitudine ſumitur: ſiquidem aliæ breviores ſunt & quaſi ſub cute deliteſcentes ac per hoc parvæ: aliæ longæ & altius penetrantes; etiam ad internas partes; hæ verò majores:

jores: aliæ demum intus feruntur, hæque omnium maximæ. Secundum genus à numero fiſtularum ſumitur, ſeu ſi mavis, à ſimplicitate ac multiplicitate: nam aliæ ſimplices ſunt, aliæ duplices, tripliceſve, ab uno ore intus ortæ, quæ tamen in plures ſinus dividuntur exterius: Vel econtra oriuntur à pluribus quidem orificiis ſinubuſve internis, attamen in unum tandem exterius terminantur. Tertium genus à figura deſumitur; etenim aliæ rectæ, aliæ flexæ & tortuoſæ ſunt. Quartum præterea genus ex ſitu ſive ſede affecta ſumendum ſuccedit, quoniam ſcilicet aliæ intra carnes deſinunt, aliæ ad oſſa penetrant, aliæ ad nervum, aliæ ad membranam. Notabilis etiam præ cæteris, differentia reſpectu temporis; quia aliter tractanda recens, aliter antiqua & inveterata. Item, quam calli conſideratio ſuppeditat, quia alia in ora ſolum calloſa, alia etiam in progreſſu. Aliæ denique facilè, aliæ cum difficultate curantur, atque etiam quædam inſanabiles reperiuntur, ut loquitur Celſus loco ſæpius citato. Quas quidem differentias omnes obſervare operæ pretium ducimus, quando quæſtio incidit de fiſtuloſo in Gena ulcere.

CAPUT VI.
Signa Diagnoſtica monſtrat.

MOrbi internotio inquit *Trallianus lib. 9. c. 3.* rectæ curationis fundamentum eſt. Igitur de ſignis Diagnoſticis, paucis. Cognoſcuntur autem fiſtulæ, in genere, imprimis ſtylo immiſſo in ſinum, quo & quò tendat, & quam altè pertingat, diſcimus, ſimul, extracto ſtylo, cognoſcimus, an humidior an verò ſiccior ſit fiſtula. *Sennert. lib. V. part. 2. c. 10.* Multis cuniculis intortæ & in labyrinthum anfractuoſæ fiſtulæ judicantur, ſi non altè deſcendat ſpecillum, & nihilominus plus ſaniei effluat, quam exigui ulceris ratio ferat. *Paræus lib. 12. cap. 23.* Porrò, ſimplicesne fiſtulæ ſint, aut in plures partes diducantur, cognoſci poteſt ex modo puris, cujus ſi plus fertur, quam quod ſimplici ſpatio convenit, plures ſinus calloſos eſſe manifeſtum eſt. *Celſ. lib. 5. cap. 28.* Corporis quoque inclinatio docet, num

in

in plures partes fiſtulæ penetrarint: Quia ſæpè, cum quis aliter decubuit, aliterque membrum collocavit, pus ferri, quod jam deſierat, incipit; teſtaturque, non ſolum alium ſinum eſſe, ex quo deſcendat, ſed etiam in aliam corporis partem eum tendere. Si obliquæ fuerint fiſtulæ, flexumque aliquem vel plures habuerint, ut ſpecilli apex progredi nequeat, virgulam plumbeam ſtanneamve conflabimus, aut cereā potius candelam aſſumemus, qua iter pertentemus: cum enim admodum flexilis ſit, ad fiſtulæ figuram facilè accommodabitur. *Tagault. c. 18.* Signa termini fiſtularum, ſunt hæc. Ad os ſanum terminari fiſtulam, colligimus, ſi locus, ad quem extremitas ſpecilli pertingit, ſit durus & renitens, æqualis & lævis, & in quo, dum fiſtulam ſtylo exploramus, dolor maximè ſentiatur, propter acutum Perioſtii ſenſum. Os autem corruptum & exeſum eſſe, hinc conſtat, Primò: ſi fiſtula cicatrice obducitur & ſana apparet, ſed pauco interpoſito ſpatio, rurſus ichor aut pus ſibi viam quærit: humores enim affluentes non poſſunt non ab indole ſua degenerare; hos propterea Natura vertit in pus, quod cicatricem lacerat. Secundum ſignum eſt ulceris diuturnitas; tunc enim neceſſe eſt os abſcedere, quia ob continuum contactum os madet & remollitur; juxtà illud *Hipp. ſ. 6. aph. 45.* Quæcunque ulcera annua ſunt, aut longiore tempore durans, in iis os abſcedere eſt neceſſe, & cicatrices cavas fieri. Tertium eſt, quando, immiſſo ſpecillo, os reperitur aſperum carioſum & inæquale. Quartum, quando conſpicitur ad os fiſtulæ frequenter caro livida, flaccida & corrupta; quod malum ſignum juxta *Hipp. aph. 2. ſ. 7.* Nam ut *Galen. in comment.* explicat, non mediocrem ſolum labefactionem, ſed & inſignem corruptionem ſignificat. Quintum; humores ex ulcere effluentes, primo copia plures ſunt, quam ulceris magnitudini conveniat: deinde qualitate ſimiliter pravi ſunt, nimirum tenues, & ut plurimum valdè fætidi. Unde *Fallopius* addit, ſi linamentum ſiccum in ulcus inſigatur, ut os contingat, & emotum altero die valdè fæteat, os corruptum arguere. Corrumpitur autem os quod ulceri ſubeſt, vel à cauſa externa, vel interna. Externa vel ambientis frigus nimium, quod oſſium calorem extinguit; Vel nimius calor, qui evocan-

evocando reſolvendoque humidum, ſimiliter corrumpit. Internæ cauſæ ſunt vel humiditas viſcoſa, ſeu prava ſanies ulceris, quæ contactu os corrumpit. Si fiſtula carnem ſolum occupaverit, inquit *Celſus lib. V.* pus læve, album, copioſius, fertur: Ex nervoſo autem loco, coloris quidem ejusdem, ſed tenuius & minus. Ex nervo pingue & oleo non diſſimile. Cujus ſententiæ refragari videtur Aëtius, ſic de nervi fiſtula locutus: Humor inde delatus tenuior eſt, ei ſimilis, qui ab oſſibus defluit, non quidem oleagineus aut pinguis, ſed ſanioſus & glutinoſus.

CAPUT VII.
Signa Prognoſtica perpendit.

PUlchrum & ex Medici dignitate eſt, Medicorum Princeps *Hipp. lib. Epid. 6. ſect. 4.* inquit, mortem ipſam, aut vehementes dolores prædicere. Quo dicto & ego motus, ad prognoſtica ſigno me confero. Faciles autem curatu ſunt fiſtulæ, divinus ſenex quoque *in Coac. prænot.* inquit, quæ in mollibus & carnoſis & non nervoſis exiſtunt partibus: difficiles verò, quæ in cartilaginoſis & excarnibus locis ſunt. Hinc facilè intelligitur, notatam nobis fiſtulam in carnoſa parte exiſtentem, non tam difficilem curatu eſſe, ceu illæ, quæ in cartilaginoſis & excarnibus exiſtunt partibus. *Galenus 3. lib. de humoribus* inquit Fiſtulæ, præſertim antiquæ, profundæ, anfractuoſæ, & quæ plures ſinus habent, ægrè quoque curationem recipiunt: Ratio eſt, quia antiquæ fiſtulæ durum & craſſum callum habent, qui non niſi cum maxima difficultate tollitur; & quia natura temporis diuturnitate ſupervacaneos humores per illas expurgare eſt aſſueta. Quod in genere dictum de fiſtulis, huic noſtræ in ſpecie ex aſſe quadrat; ſicut & ſequens re & nomine *Celſi lib. 5. c. 28.* Expedita curatio eſt in fiſtula ſimplici, recenti, intra carnem, adjuvatque ipſum corpus, ſi juvenile, ſi firmum ſit: Inimica contraria his ſunt, itemque ſi fiſtula os vel cartilaginem, vel nervum, vel muſculos læſit, ſi articulum occupavit. Operæ etiam pretium eſt, ad fiſtulam noſtram illud trahere *Pauli Æginetæ lib. 4. c. 49.* ſi fiſtula ad os usque decumbat, curari hanc absque manus

 opera

opera impoſſibile eſt, niſi temporis ſpatio ſua ſponte ſquama vel os abſcedat. Non inutile etiam fuerit, mentem advertere ad illud Exercitatiſſimi *Paræi* qui *l. 12. c. 21.* inquit. Veteres & quæ per multos annos fluxerunt fiſtulæ, ſi ſubitò cicatrice obducantur & occludantur; non ſolùm graviſſima pariunt ſymptomata, ſed & mortem interdum inferunt, in corpore præſertim ſenili & infirmo, qui Paræus hanc potuit hauſiſſe doctrinam ex *Galen. comment. 39. ſect. 3. lib. 6. Epid.* ubi inquit, quod antiquæ fiſtulæ in loco declivi & à principali parte remotæ, ſint relinquendæ, & ſi ex ſe ipſis, vel alio pacto, claudantur, rurſus ſint aperiendæ. Quam ipſa quoque confirmat experientia: Sufficiat unum ex *Hild. obſ. Chirurg. 73. cent. 5.* exemplum attuliſſe: Refert ſcilicet, cuidam viro, cum fiſtulam multis laboribus cicatrice obduxiſſet, poſt curationem tot tantaque ſuperveniſſe ſymptomata, ut illam rurſus aperire coactus fuerit: Hoc facto, ægrum non ſolum convaluiſſe ſed etiam multos annos commodè vixiſſe, neque conſolidationem fiſtulæ tentare voluiſſe, ne ſibi accideret, quod Poëta ait

Incidit in Scyllam cupiens vitare Charybdim.

Si fiſtula Genæ ex incuria redderetur verminoſa, difficulter ſanaretur: putredinem enim vermes ſignificant adeſſe, peſſimosque humores. Fieri autem fiſtuloſa ulcera interdum verminoſa *Petrus Borellus obſerv. 48. Medico Phyſ. cent. 11.* teſtatur. Oriuntur autem vermiculi plerumque in fiſtulis ſordidis, & quæ non, uti fieri debebat, mundantur, & à pure ac ſanie purgantur, præcipuè, æſtate & aëre calido & humido: Fiſtulæ Genales cicatrice obductæ, ſi inflammatione iterum tentantur, ut plurimum rumpuntur: fit autem hoc, quando adhuc corruptio oſſis adeſt, quâ exiſtente, fiſtulæ ad ſanationem non poſſunt pervenire; recipit quidem interdum cicatricem caro circumdata, ut ſana ex toto eſſe videatur, verum humores defluentes cicatricem iterum rumpunt. Notandum denique, quod recrudeſcant quoque frequenter Genæ fiſtulæ, uti & alia ulcera, in illis, qui irâ excandeſcunt, aut vindictæ cupiditate flagrant; quod *Hildan. cent. 5. obſ. 75.* teſtatur, & diligenter obſervare monet. Propter iram enim calor qui juxta cor eſt, ut teſtatur *Galen. lib. de cauſ. morb.*

& pro-

& proinde ſanguis ipſe in venis effureſcit, acrimoniam acquirit, parteſque jam anteà labefactatas vellicat eroditque.

CAPUT VIII.

Curationem per Diætam, pharmaciam & chirurgiam aggreditur.

INveſtigatâ igitur & cognitâ morbi naturâ, curationi quoque aliquot pagellas tribuemus: non enim ſufficit cauſas noſſe, niſi etiam, quomodo illæ ſint profligandæ, compertum habeamus. Perficitur autem curatio fiſtulæ, atque ita etiam fiſtulæ Genæ, uti Antiſtites artis noſtræ docent, modo ſequenti. Primo tota victus ratio convenienter eſt inſtituenda: quia ſupervacaneum eſt, teſte Galeno, illis præſcribere Medicamenta, qui rectam victus rationem ſervare nequeunt. Illa conſiſtit in regimine ſex rerum non naturalium, ut nulla illarum exceſſu vel defectu noceat. Imprimis obſervatum, ſelectionem alimentorum glutinoſorum & ſiccorum, in tempore conſolidationem promoviſſe, humidorum impediviſſe, excandeſcentiam noxiam fuiſſe, nimium motum ſeu exercitium vehementius detrimentum attuliſſe. Deinde, corpus univerſum à ſupervacaneis & noxiis humoribus purgandum, illis tamen prius præparatis juxta *aphor. 9. ſect. 2.* Ubi quidem in dubium vocari poſſit, quæſtioque illa moveri, an ſcilicet purgatio in ulceribus & ita in fiſtulis conveniat & valeat? Movit hanc quæſtionem purioris Medicinæ Doctor *Melchior Sebizius in tract. de purgat. diſput. 3.* ubi reſpondet, per ſe quidem & directè ad ulcerum curationem nihil facere purgationem, & ideò tanquam curatorium remedium adhiberi non poſſe; facere tamen aliquid per accidens, quatenus vitioſos humores, qui affluunt, educit atque ab illis revellit: Quo nomine præſervatorii præſidii laudes meretur. Accurrentibus enim humoribus noxiis, ulcera cava neque carne impleri, neque conſolidari poſſunt. Iisdem verò averſis, & per alvum eductis, curatio facilè, cæteris paribus, ſuccedit; quam ob cauſam etiam *Galen.* purgatione in ulceribus utitur,

uti *lib. 4. Meth. Med. cap. 5.* videre licet. Corpore probè purgato, antequam ad topica deſcendatur, nonnulli potiones exhibent, quæ partes interiores ſiccent, roborent, & fiſtulam ad conſolidationem præparent ac expurgent. Tales potiones deſcribit duas *Franc. Peccetius lib. 3. cap. 13.* quarum etiam meminit *Joh. Tagault. l. 2. inſtit. Chirurg. c. 18. Foreſt. obſ. 16. l. 7. Sennert. l. V. part. 2. c. 10.* aliique, quas, quoniam à multis non parvi nominis autoribus, maximis laudibus extolluntur, lubet hic apponere & ſunt ſequentes

Prima

℞. Agrimon. part. iij.
Plantag. p. ij.
Fol. Olivæ p. j.

Conſcindantur minutim & contundantur, poſteà in vino albo coquantur, & fiat colatura, de qua ſingulis diebus, ſub auroram, cyathus unus propinetur.

Altera hæc eſt

℞. Oſmundæ. part. iij. (Dioſcoridi filix mas eſt)
Gentian. p. ij.
Centaur. p. j.

Coquantur eodem modo in vino albo, & fiat potio, quæ ut prior adminiſtretur. Hæc potio valdè efficax eſſe dicitur, in oſſium corruptorum expulſione.

Joh. Tagault. loco antea citato; optimè factum exiſtimat, ſi in prædictis decoctionibus nonnihil ligni Guajaci vel Indici (quod lignum ſanctum, palum ſanctum & palmam ſanctam vocant) aliquot horas maceretur, poſteà moderato igne leviter decoquatur, & ex colatura, quantum Medico ſatis eſſe videbitur, manè bibendum offeratur. Cui *Foreſt. l. 7. obſ. Chirurg.* ſubſcribit, qui hoc modo, magna cum utilitate, in fiſtulis omnibus & ſinuoſis etiam ulceribus, ſe propinaſſe potionem hanc, teſtatur. Alias potiones ad hanc intentionem aliquid facientes, qui deſiderat, videat ſupra citatos autores, alioſque; hæ duæ ſaltem ſunt, quæ frequenti uſu & felici cum ſucceſſu, à pleriſque Medicis ſunt probatæ: quas etiam in fiſtula Genæ confirmata, & quæ cum affluxu,

fluxu, locum habere arbitramur. Topica autem quod attinet auxilia, & regimen (ut loquuntur) particulare, Quatuor ordine ſecundum *Tagault.l.2.c.18.* in curatione fiſtularũ ſunt peragenda. Primò, fiſtulæ orificium, ſi non ſatis hiet, hoc eſt, ſi nimis ſtrictum fuerit, imo verò & ſinus ipſe fiſtularis, usque ad fines ejus, ſi fieri poſſit, dilatari debet. *Secundò* callum eximere, fiſtulamque auferre, atque omninò deſtruere convenit. *Tertiò* poſt exemptum, quocunque modo etiam id fiat, callum, ſordities detergenda veniet. *Quartò* ubi purus jam ab omni ſorde ſinus videbitur, ſimiliter ac reliqua ulcera ad ſanitatem perducitur: nempe glutinatoriis, ſeu, uti dicunt, incarnantibus medicamentis, & epuloticis id eſt cicatricem inducentibus. Noſtra verò fiſtula terminata ad dentem carioſum, hoc præterea ſingulare habet, quòd, in illius curatione, dentis evulſio, maximam abſolvat curationis partem, ut deinceps audiemus. Ad primum quod ſpectat, Dilatatio fiſtulæ *Sennert. l. 5. part. 2. c. 8.* docente, fit vel igne, vel ferro, vel commodius & absque dolore, per penicillos, ex ſpongiâ, medulla ſambuci, radicibus Gentianæ, Ariſtoloch. Bryoniæ vel etiam Napi exiccati: Hæc enim in pyramidalem figuram efformata, & parte acuminata in fiſtulam immiſſa, humiditatem fiſtulæ imbibunt, & craſſiora redduntur, atque ita pedetentim orificium absque dolore dilatant: Quæ etiam interdum, cum callus dilationem impedit, imbuuntur & illinuntur medicamentis, quæ callum auferre apta nata ſunt. Sed animadvertendum, ne in extractione, ſi nimis hæreant tentæ, aliqua portio intus maneat; quapropter non ex facile frangibili materia debent fieri, & optimè filo alligari. Dilatato, quantum eſt ſatis, orificio, ad ſecundam intentionem deveniendum, id eſt ad callum eximendum & auferendum, qui tribus modis auferri poteſt, ſecundum *Peccetium l.8.c.13.Foreſt.l. 7.obſ.* aliosque, vel medicamentis nimirum, vel inciſione & uſtione, vel inciſione tantum. Medicamentis aufertur callus, in iis præcipuè, qui neque uſtionem, neque inciſionem ferre volunt, ubi recens eſt fiſtula & callus non admodum craſſus & durus. Hujuſmodi autem medicamenta acria & erodentia eſſe debent, & eo acriora vel minus acria, quo callus craſſior vel denuior

 fuerit,

fuerit. Inter mitiora, quæ tenuem & recentem callum eximere poſſunt, ſunt omnia valdè detergentia. Inter valentiora Unguent. Apoſtolic. Ægyptiac. Tabacci ſuccus, Ariſtoloch. rotund. radix abraſa melle illita & impoſita, ſpondylii etiam radix deraſa & impoſita, ut inquit *Paulus Ægineta lib. 4. c. 49.* Inter valentiſſima ſunt, calcanthum uſtum, præcipitatum, cantharidum pulvis, ſapo niger, Miſy, Chalcitis, Sory (quæ tria tamen hodiè rarò in uſum veniunt, aut in officinis proſtant) Auripigmentum, lixivium è cinere & viva calce confectum, arſenicum locum & pulveriſatum, aliaque quæ cauſticam vim habent. Elleboro magna vis ineſt contra callos inquit *Holler. Inſtit. Chirurg. l. 3.* Injectus fiſtulæ ad tertium diem callum adimit: Injiciendus è lixivio acri, aut eâ aquâ in qua acria metallica eluceris, maceratus. Quod ſi malum medicamentis hiſce non cenat, ad ferrum & ignem tranſeundum. Quæcunque enim medicamenta non ſanat, ea ferrum ſanat, quæ ferrum non ſanat, ea ignis ſanat, quæ ignis non ſanat, ea incurabilia judicare oportet. Ferrum igitur quod attinet, aufertur calloſitas illô, modo ſequenti: Omnes cavitates & ſinus usque ad fiſtulæ fundum inciduntur, & callus totus vel unguibus vel ſpecilli acie vel novacula detrahitur, ut totus ſinus ab illo immunis appareat. Ignem quod concernit; primum ſpecillo aliquantiſper immiſſo, ſinum novacula ſive ſcalpello ſuper ſpecillum incidimus, & ſi plures flexus reperiuntur, hi quoque & ſpecillo & ſcalplIo proſequendi ſunt, & ſic ſinus omnes aperiendi & incidendi. Apertis omnibus ſinubus, & fiſtulæ fine invento, ſinus penicillis ex ſtuppa ovi albumine imprægnatis, replendi, & deſuper ſplenia ex ſtuppa eodem ovi albumine imbuta ſuperponenda, ut dolor leniatur, ſanguis ſiſtatur, & in poſterum diem abſciſſi ſinus dilatati ac aperti ſerventur. Die ſequenti ignito ferramento locus adurendus, vel cauſtica medicamenta applicanda, ut calloſitas auferatur. Poſt fiſtulæ uſtionem vel ferro vel cauſtico medicamento factam, aliquod anodynum applicandum v. g. Ol. Roſtac. cum ovi vitello mixtum, vel quid ſimile: deinde quæ cruſtam ſive eſcharam removent, ſunt applicanda, ut eſt butyrum vel Emplaſtr. factum ex Tritici farina, melle & ſucco apii; & alia

alia unctuoſa, quibus usque ad eſcharæ remotionem, uti debemus. Evidens indicium erit ablatæ calloſitatis & mortificæ fiſtulæ, pus optimum & in pauca quantitate ab ulcere excretum, & locus ſine tumore & dolore, & ad unguem ſiccus ut inquit Galen. l. 2. ad Glaucon. c. 8. Curatam igne eſſe fiſtulam gingivæ in dentem finientem, ingenioſiſſimus Vir *Marcus Aurelius Severinus lib. de effic. Med. 2. c. CXV.* teſtatur. Totâ calloſitate jam abſumptâ & ablatâ, ſi adhuc quid ſordium reſtet, ſinus detergendus ac purus reddendus, & ſic tertiam intentionem conſequemur. Ulcera enim (inquit Hippocr. de ulcer.) quæcunque probè & prout oportet expurgata ſunt, ſemper ad ſicciorem modum germinationem faciunt. Facit autem in hunc finem medicamentum repurgans ac detergens ſequens, quod maximè laudatur

℞. Terebintin. in aq. vit. ablutæ ℥iij.
Succ. apij.
Cynagloſſ. a. ℥vj.
Mellis roſac. colat. ℥jß.
Ariſtoloch. rotund. ℥ij.
Farinæ lupinor. ℥ß.

Coquantur ſucci cum melle roſac. usque ad conſumptionem medietatis, deinde reliqua commiſceantur.

Si prædicto medicamento abſterſorio, Myrrha, ſarcocolla, radix arida peucedani & iridis adjungantur, pro carne generanda optimum erit medicamentum, uti *Tagault. Peccetius* aliique dictis in locis teſtantur.

Medicamentum etiam ſequens, pro fiſtula exiccanda, conglutinanda & parte affecta roboranda, ſummis laudibus à multis autoribus extollitur

℞. Aq. Vitæ ℥ij.
Vini Malvat. ℥j.
Mell. roſac ʒ. X.
Myrrhæ
Rad. peuced. tritæ a. ʒij.
Sarcocollæ
Aloes hepat. a. ʒjß.

Miſce-

Miſceantur; deinde bulliant omnia ad ignem moderatum, unico fervore; & per inſtrumentum conveniens, injiciatur in fiſtulam. Et his vel ſimilibus medicamentis quartam etiam intenſionem conſequemur. Hactenus de quatuor iſtis ſcopis, in curatione fiſtularum obſervandis, in noſtra proptereà non negligendis. Singularem verò diximus in noſtra fiſtula terminata ad dentem carioſum, eſſe ſcopum, dentem ipſum evellere: quod, quamvis multos hac in parte cunctatóres viderim, aſſero, nixus Authoritate, Experientia & Ratione. Authoritatem Tibi ſiſto *Celſ lib.VI.c.14.* ubi ait; Fit etiam interdum ut ex Gingivæ ulcere, ſive parulis fuerit, ſive non fuerit, diutius pus feratur, dente aut corrupto aut fracto, vel aliter vitiato oſſe: maximeque id per fiſtulam evenire conſuevit. Quod ubi incidit, locus aperiendus, dens eximendus, teſta oſſis ſi qua deceſſit, recipienda eſt. *Aëtii*, qui *Tetrabibl. 2. ſerm. 1. c. 26.* hæc habet: ubi verò usque ad radices propinqui dentis fiſtula extenderetur, conandum eſt, ut, quantum poſſibile ſit, per fiſtularia collyria explanetur & per ſiccum, quod flavum appellatur melle exceptum curetur, & conſimili modo, id, quod conſtat ex ervo, poſteà adhibeatur; quod ſi confuſio & perturbatio ægri non comitetur, aut potius libenter hoc ferat, privabis eum dente affecto: hocque modo eruetur & fiſtula, & conſidet gingiva; atque omnino facilis erit, quæ deinceps requiritur curatio. *Guido de Cauliaco* ita hâc de re pronuntiat. *Tract. IV. doctrin. 2. c. 2.* ſi autem oſſata fuerit fiſtula in gingivis, removeantur dentes & foramen dilatetur. *Julius Cæſar Claudinus in Empiri. Rational. l. 3.* ait, ſi fiſtula à dente carioſo, vel quolibet alio modo affecto, foveatur, continuò ſeu quamprimum dens extrahatur. *Marcus Aurelius Severinus Chir. Efficac. part. II. c. 120.* inquit, plerumq; accidit ut fiſtulæ curationem proximus dens eripiat; quam ob rem abundantem hunc nos facimus & abſtrahimus. Nec alia mens *Domino Sennerto* qui *lib. II. pract. part. 1. c. 10.* ſcribit; ſanies à dente corrupto nonnunquam per dentium radices & maxillæ illa foramina, per quæ vaſa in eas ſubeunt, ſenſim extra effluit, & tubercula in mala vel mento excitat, quæ nullo modo curantur, niſi dens extrahatur; etſi enim ut aliquoties obſervavi,

ſervavi, rumpatur illud tuberculum, & pus collectum efflu-at, & tuberculum inde ſubſideat, & probè curatum videatur: tamen poſt aliquod temporis intervallum, ex ſanie è dente carioſo, ad eundem locum affluente, aliud tuberculum excitatur, iterumque rumpitur & pus effundit, idque toties accidit, donec dens carioſus extractus ſit. Interdum etiam ulcus ſemper manet apertum & continuò ſaniem ſtillat, nequitque claudi, donec dens carioſus extrahatur. Experientiam quod attinet, eam multiplicem exhibet Vir Experientiſſimus *Dn. M. Aurelius Severinus*, modo citatus, ubi dicit; Ita (ſcilicet per extractionem dentis) ſanatas complures fiſtulas uſu comperi. Graves autem mihi teſtes, religioſi Viri, Johannes Baptiſta Garganus ſacerdos, Item D. Anaſtaſius Pyrrhomus Ordinis Caſſinenſis, Excellentiſſimus item rerum Theologicarum Doctor & Scriptor D. Antonius Foſſus, ex Clericis Regularibus, omnes Neapolitani, qui diu paſſi fiſtulas in genis curati feliciter & continenter hunc in modum fuere. Plura etiam exempla recenſet *Dn. Guilhelmus Fabricius Hildan. obſerv. Chirurg. Cent. III. obſerv. 32. & 33.* Exemplis autem enumeratis ab aliis meritò addo meum; quamprimum enim carioſæ radices dentis, cujus maxima pars conſumpta erat, evulſæ fuère, fiſtula in Gena, cujus moleſtias per ſesquiannum ſuſtinueram, trium dierum ſpatio ſanata & ad cicatricem deducta fuit. Ratio denique, quæ dentem è medio tollendum ſuadet, & hujusmodi: Dens carioſus & qui indies magis corrumpitur, ejusmodi eſtillat ſaniem, quæ etiam humores ſubeuntes non minus videtur inquinare, quam quæ ab alimentis cavernulis hujusmodi dentis inhærent, facillimè corrumpuntur; ut teſtatur ſummus fœtor: hinc excrementitiorũ humorum proventus; quos Natura non deſinit per viam paratam exturbare, donec idem dens à quo labem contrahunt humores, ſit è medio ſublatus. Verum enim verò oggerere quis poſſet, integram adhuc eſſe quæſtionem, an dentem, præſertim verò molarem, extrahere tutò liceat? Diſſentientes hac de re videntur Doctores, & diſſenſus ſæpè procraſtinationis fuit cauſa, ſicut & mihi fuit, & eſſet etiamnum, niſi rectius ſentientium judicium apud me prævaluiſſet. Diſſuadentium argu-

 menta

menta præprimis ſunt ſequentia; quod ſcilicet dentes molares firmioribus alligati ſint vinculis, & ita metuendum, ne etiam portio aliqua maxillæ non ſine ingenti dolore & hæmorrhagia eximatur, quale exemplum Riolan. comm. de dentibus refert. Deinde, quia eruto dente, os deformatur, inciſio ciborum fere tollitur, expreſſius loquendi libertas intercipitur &c. Qui extractionem dentis commendant, provocant ad experientiam; procul dubio autem extractio toties tentata fuit; quia ratio, quam modo tetigi magni momenti viſa eſt. Quamvis autem quia ſenſus facit fidem, videri quidem poſſet, opus ratione non eſſe: Nos tamen illam inſuper habere noluimus, & propterea etiam reſpondemus ad argumenta in contrarium allata, verbis nunquam ſatis laudati *Domini D. Melchioris Sebizij d. ſp. de Dentibus ultim.* Præſtat dentis facere jacturam, os habere aliquantulum deforme, inciſione ciborum ſolidiorum carere, imperfectius literulas quasdam pronunciare, laxioribus paulò mobilioribusque dentibus præditum eſſe, dolorem aliquem & ſanguinis fluxum, qui tamen ſiſti poteſt, ſemel ſuſtinere, quàm miſerè ſemper torqueri. Ne verò nimis temere etiam ſententiam meam tueri videar, ſequentes canones obſervandos eſſe puto: primò, ut dentis evulſio ab aliquo perito & exercitato Chirurgo inſtituatur: ſecundò ut, ante extractionem, corpus probè ſit vacuatum, ſi vel plethorâ ſvel cacochymiâ laboraverit: tertiò ut moderatio manus adhibeatur, nam violentiore dentium molarium extractione, oculi cerebrumque haud mediocriter concutiuntur: quartò, ne extirpetur dens, qui ægrè admodum èmovetur, ſed prius ſi inhæreat fortius, ſcalpris circumradatur, & gingivæ ab illo quantum licet ſeparentur, donec benè mobilis evadat. Nam fortiter inhærens, cum uno evellitur impetu, maxilla ſæpè frangitur, ejuſque fragmentum una cum dente educitur: Unde oriuntur febris, hæmorrhagiæ; quæ compeſci facilè nequeunt, ſymptomataque alia, eaque non parvi momenti, inter quæ & convulſio. Et hæ ſunt intentiones, quas præprimis obſervandas eſſe putamus. Nunc conſideranda quoque breviter accidentia ſeu ſymptomata, quæ durante fiſtulâ notatâ accidere ſolent & opem expoſcunt. Sunt autem præcipua,

cipua, Hæmorhagia, Caro excreſcens luxurians, Os corruptum & Vermes. Oritur autem hæmorrhagia fiſtulæ plerumque ex nimio motu (quod aliquoties mihi contigit) quapropter quies imperanda, quam etiam plurimum conferre ulceribus Hipp. lib. de illis teſtatur. Maxillæ, ſi læſa, celeriter ſuccurrendum. Si caries ſuperficiem duntaxat occupaverit, tum ſatis erit abradere usque ad partem ſanam: quod cognoſcitur quando os album apparebit, & aliquantulum cruentum: Quo facto applicabitur pulvis Cephalicus ſeu catagmaticus exſiccans, ut ex Ariſtolochiæ & myrrhæ æqualibus partibus, donec caro laudabilis renaſcatur. Quando verò caries eſt profunda, cauterio actuali vel potentiali curetur, ut aqua forti, oleo vitrioli, garyophill. de camphor. ad quem uſum etiam Dioſcorides euphorbium valdè commendat. Excreſcentia carnis ſi adeſt, auferenda alumine uſto, vel Xyloaloe vel oſſe ſepiæ. Vermes ſi adſint, quod aliquando accidit, aloe cremata inſpergitur, veratr. alb. cum melle imponitur, polij & abſynthij pulvis, cum pice, plantago arefacta, centaurium minus, marrubium, calamyntha porrum & ſimilia uſurpantur. Calaminthæ ſuccus ab *Oribaſio lib. 3.* valdè commendatur. *Sed ne mihi accidat quod Samiis Legatis, quibus prolixè orationem habentibus, Lacedæmonij reſponderunt: Prioris orationis veſtræ partis ſumus obliti, poſtremam ob primæ oblivionem non intelleximus: filum abrumpo, verbisq; Doctiſſimi Lipſij finem diſputationi meæ impono, ita inquientis, Mihi quidem mens ubiq; bona, & ſi alicubi humana hæc lingua aut calamus titubavit, ne aſpere quæſo nimis luam:*

ADDITAMENTA.

I.

Caries oſſis aliquando prior eſſe poteſt carnis ulcere.

2.

Frigidum fiſtulis mordax & inimicum, calidum contra amicum & decretorium.

3.

Vinum ulceris remedium optimum.

4.

Aquâ inter cutem laborantibus, exortæ in corpore fiſtulæ non facilè ſanantur.

5.

Generare in ulceribus carnem, diviſa conſolidare & pus generare, ſunt actiones, non artis, ſed Naturæ.

6.

Callus oſſis fracti eſt opus Naturæ.

Nobiliſſimo atq; Præcellenti Domino

JOHANNI CASPARO Witzel/

Amico dilecto,

Fiſtuloſo in gena ſua ulcere ad cicatricem firmam feliciter perducto

De

Fiſtula genæ terminatâ ad dentem carioſum

Solenniter Diſputanti.

UT tædium, fœdante malam fiſtulâ,
Et fiſtulâ minante tot diſcrimina,
Non deſiit ſolertiam laceſſere,
Donec cicatrix ſueta recrudeſcere
Non ampliùs ſibi malè eſſet conſcia:
Sic Te, latebrâ jam remotâ fiſtulæ,
Metu ſolutum ſuſcitat mens candida,
Ut audeas in publicum proponere
Curationis dogma, quod Proluſio
Hæc continet, nitens tueri id fortiter.
Utroq; gratulans Tibi ergò nomine,
Utroq; gratulor Parenti nomine.
Erit Parens in arte feliciſſimus,
Proluſionis æſtimator optimus.
Illum Tibi precor diu ſuperſtitem.

Marcus Mappus, D. & P.P.
Diſputationis Præſes.

FINIS.